

Архив

ЛИЛИЯ ИЛИЕВА

Югозападен университет „Неофит Рилски“

✉ lilia.ilieva@gmail.com

БЪЛГАРСКИЯТ ПЪРВООБРАЗ НА „ДОДАТЪК КЪМ САНКТПЕТЕРБУРГСКИТЕ СРАВНИТЕЛНИ РЕЧНИЦИ“

(Cod. Кор. 31 в Копитаровата сбирка в Народната и
университетска библиотека в Любляна)

Анотация

В статията се показва, че в ръкопис Cod. Кор. 31 в Копитаровата сбирка в Националната библиотека в Любляна се съдържа речников материал, който е изготвен по въпросника за Санктпетербургските сравнителни речници на всички езици и наречия, издадени под патронажа на императрица Екатерина II. Ръкописът съдържа също така новобългарски превод на откъси от Евангелие по Лука и молитвата „Отче наш“. Съпоставката показва, че това са материалите, включени от Вук Караджич в неговия „Додатък“, издаден във Виена през 1822 г. В статията се обосновава мнението, че автор на българския първообраз на „Додатъка“ е Марко Георгиевич от гр. Банско, който през 1821 г. се намира на дипломатическа служба във Виена.

С развитието на науките и по образец на биологията, в която флората и фауната се класифицират въз основа на признаци, в Европа възникват различни проекти за класифициране и на естествените езици, в които българският език обикновено се споменава или се представя чрез образец. Особено амбициозен е проектът, свързан с името на руската императрица Екатерина Втора. Той е добре известен в историята на езикознанието. В него по идеи на императрицата и с усилията на немско-руския академик

I. БОГЪ.	
1 По Славянски - Богъ.	34 ПоНижне-Германски Годъ.
2 — Славяно-Венгерски Бугъ.	35 — Германски - Готпъ.
3 — Иллирийски - Боогъ.	36 — Фризски - Гиппъ.
4 — Богемски - Бу.	37 — Датски - Гулъ.
5 — Сербски - Богъ.	38 — Исландски - Гулъ.
6 — Вендски - Боѳъ.	39 — Шведски - Гулъ.
7 — Сорабски - Богъ.	40 — Голландски - Годпъ.
8 — Полабски - Бусаѳъ.	41 — Фризски - Годъ.
9 — Кашубски - Богъ.	42 — Литовски - Дѣвасъ.
10 — Польски - Богъ.	43 — Лашпшски - Дѣсъ.
11 — Малоросійски Бигъ.	44 — Кривинго - Ливонски Дѣвасъ.
12 — Суздальски - Сподъ.	45 — Албански - Периди.
13 — Кельшски - Диу, Ю.	46 — Волошки - Думезеу.
14 — Бретански - Дуз, Доэ.	47 — Венгерски - Ишпенъ.
15 — Басконски - Дувъ, Юнъ, Яине, Яинкоз, Энкоз.	48 — Аварски - Бечасъ.
16 — Ирландски - Ил.	49 — Кубачински - Бечасъ.
17 — Эрзо - Шошландски Діа.	50 — Лезгински, рода Аншутъ Бедшѣпъ.
18 — Валски - Диу.	51 — — р. Джаръ - Бедшѣпъ.
19 — Корвалски - Деу.	52 — — р. Хунзагъ - Бедшѣпъ.
20 — Еллингски - Фоесъ.	53 — — р. Дидо - Бедшѣпъ.
21 — Ново-Гречески Фоесъ.	54 — Чюхонски - Юмала.
22 — Лашински - Деусъ.	55 — Эстландски - Юмалъ.
23 — Италиански - Дио.	56 — Корельски - Юмала.
24 — Неаполиански Дио.	57 — Олонецки - Юмалъ.
25 — Испански - Диосъ.	58 — Лопарски - Юбемъ, Ибемъ.
26 — Португалски Деосъ.	59 — Зырянски - Йенъ.
27 — Роменски и арвенско-Французски Деу, Дексъ, Десъ, Диоръ.	60 — Пермьски - Йенъ-лѣнъ.
28 — Ново-Француски Діа.	61 — Мордовски - Паасъ.
29 — Валезански - Ди.	62 — Мокшански - Шкай, Шкипаасъ.
30 — Готпийски - Гуѳъ.	63 — Черемиски - Юну.
31 — Англо-Саксонски Годъ.	64 — Чювашки - Тора.
32 — Аглински - Годъ.	65 — Воляцки - Инмаръ.
33 — Тешовски - Готъ, Котъ, Куотъ, Діетъ.	66 — Вогульски, по р. Чюсовой Таромъ, Санренъ-Таромъ. (*)

(*) То естъ: сѣвншой сѣлѣ: идолъ у Вогульчъ называеица Шиптавъ.

Сестра, [По] Вендски – Сопера, [По] Сорабски – Соча, Шотря, [По] Полабски – Сестра, [По] Кашубски – Сіостра, [По] Польски – Сіостра, [По] Малоросійски – Сестра, [По] Суздальски Миндръ“ ([8]: 26).

Първата дума е „Богъ“ и ето началото на нейното предаване в първото издание на речниците, като се вижда, че изброяванията започват със славянските езици ([8]: 3)

Многократно е обсъждан фактът, че през 1822 г. Вук Караджич отпечата във Виена материал, с който поправя редица от формите на думите, представящи южнославянските езици, като изнася и допълнителните материали по списъка на П. С. Палас за българския език, т.е. – превод на зададените руски форми. Материалът, изнесен от името на В. Караджич, е допълнен и с текстове.

1. Данни на Караджич за източника, който е използвал

Както е известно, Вук Караджич представя описанието на българския език като изцяло свое дело, но дава и някаква информация за свои информатори. Караджич все пак е съобщил, че се е снабдил от българи с добавка на български материали по списъка на Палас, както и с текстовете на български език.

Караджич отбелязва: „ево и ја кажем, да је ове Бугарске ријечи мени писао и казивао прави Бугарин, родом из Разлога. Ако ли ко нађе, да се

П. С. Палас са представени чрез тезаурус думи от езиците по света, записвани с кирилица. Българският език, както е добре известно, отсъства.

Идеята на речника е да се преведе въпросник от 285 думи на всякакви езици (273 думи плюс допълнително 12 числителни), като заглавната дума се дава на руски език. Ето например какви съответствия са давани за славянските езици при заглавна дума 8. „Сестра“: „По Славянски – Сестреница, [По] Славяно-Венгерски – Сестра, [По] Иллирийски – Сестра, [По] Богемски – Сестра, [По] Сербски –

која од ове ријечи друкчије зове Бугарски, а он нека учини љубав, нека нам каже; учени ће му људи од свега срца благодарити. Бугари, неимајући своје литературе, пишу по Славенској ортографији, колико који зна, не бринући се за прави изговор слова и ријечи; а ја би ђео, да ове ријечи нико нигде не мого другчије читати, него онако, као што и Бугари говоре, зато сам и написао по мојој ортографији. У Бугарском језику имају два е, т. ј. једно е као и у нас, а друго се изговара као Француско *é*, зато је овде тако и назначено. А ђе се полугласно слово тако изговара, као да би код њега половина какога самогласног слова, онђе сам метнуо њ“ ([3]: 4).

Тук апелът на Караджич кџм други българи да кажат, ако некоя дума на български се изразява по друг начин, е малко странен, като се има предвид, че в българският оригинал на ръкописа, който той използва, на доста места има такава информация. Но Караджич ја е съкратил, за да изрази и той някакво участие в съставянето на текста.

На с. 33, преди да даде текстовете, Караджич пише: „За ово на еванђелија дужан сам благодарити ономе истом Бугарину, коме и за ријечи, а за пјесме другоме Бугарину, такођер из Разлога“.

На с. 48 съобщава, че „су ове Бугарске пјесме писане у Бечу“. Макар ръкописът с българският Додатък да е писан не от подателя на песните, а от друг българин, нај-вероятно е това също да е станало във Виена. Неслучайно ръкописът е в сбирката на Й. Копитар, който работи във Виена. Неговата колекция вклучва и други български ръкописи, в някој от които специално е отбелязано, че са писани във Виена.

Караджич е отбелязал и своето съжаление, че не е оставил в печатният Додатък първиот од двата начина, по които са представени глаголите в българският ръкопис: чрез отглаголни съществителни, след чиито форми са записани инфинитивни форми, за които той вече е узнал, че не са характерни за българският език: „Даклем су овом у ријечима сви глаголи неправо написани у наклоненијем неопредјеленом. И ту сам ја више крив, него онај, који је ријечи преводио зашто је он свуда бјо написао најприје суштествително од глагола, па онда наклон[еније] неопредј[елено]; а ја, мислећи да је једно сувише, изоставим боље, а задржим горе! А да сам управо знао, да Бугари не говоре у наклон. неопредј, ја би написао у садашњем времену, као што је у Латинском и Грчком језику“ (с. 51–52).

Тџй като речникът и текстовете (без народните песни) от т.нар. Вуков додатък всъщност са печатно издание на ръкопис, запазен в Националната библиотека в Люблина, в сбирката, наследена от Йерней Копитар, записан като Codex Кор. 31, обект на внимание в тази статия ще бџде именно този ръкопис-прототип на Вуковия додатък, като се решат следните основни задачи:

1. Идентификация на Cod. Кор. 31 като прототип на Вуковия Додатък.
2. Атрибуция на ръкописа – установяване на авторството.
3. Датирание на ръкописа.

2. Сведения в науката за ръкописа на българина, в които материалите се идентифицират като свързани с Додатъка и със Санкт-петербургските речници

Още навремето руският славист Нестор М. Петровски се е запознал с ръкописа и го е идентифицирал като материал за допълване на Санкт-петербургските речници. Отбелязал го е в своя студия за Й. Копитар и интересите му към българския език, която е преведена и отпечатана и на български език ([5]).

С оглед на произхода на Додатъка, на бележките на Петровски се е спирал литературоведът Илия Конев, който е дал и факсимиле от страница в изследването на руския славист, в която се прави бегла съпоставка между ръкописа и редакцията му в Додатъка, направена според правописните виждания на Караджич и със съкращения, като Петровски коментира уместността на „вуковицата“ в случая – ([4]: 313).

Друг български автор, който в по-ново време споменава ръкописа, отново – с позоваване на Петровски, е Ценка Иванова ([2]: 563), която отбелязва съществуването на „тетрадката“ (макар че тя не съдържа „думи, събрани от Караджич“, както тя ги е нарекла, а има съвсем друго авторство), а също и факта, че Й. Копитар има отношение към избора на текстовете за превод на съвременен български език: „По-забележителен е друг изтъкнат от Петровският факт – че събраните от Караджич думи и българският превод от Евангелието се пазят в малка тетрадка в библиотеката на Копитар. Съпоставителният анализ на творческите биографии на Копитар и Караджич води Н. Петровски до извода, че по всяка вероятност изборът на откъсите от Евангелието е правен от Копитар, тъй като си съвпадат конкретни детайли, например притчата за блудния син е била и в славянската граматика на Копитар (същата притча Копитар помества по-късно и в студията си за балканските езици от 1829 г., бел. моя, Ц. Ив.). Петровски прави важната оценка, че след излизането на Додатъка се тръгва към решаването на важни въпроси за славистиката, тъй като дотогава е липсвала брънката, която да свързва вече известните факти със старите текстове“.

Както се вижда, единственият, който е работил с ръкописа, идентифицирал го е и е направил и кратка съпоставка между неговия правопис и редакцията, в която Вук Караджич го печата, е старият руски учен Н. М. Петровски, а двама български автори бегло са отбелязали този факт в неговите научни интереси.

3. Сведения за ръкописа на българина при изследване на Копитаровата сбирка

Сбирката на Й. Копитар от ръкописи е била обект на внимание, при което българският ръкопис е описан и забелязан, но не е осмислен във връзка с Додатъка на Вук Караджич. Владимир Мошин го упо-

нава в своя опис на Копитаровата сбирка като българско речниче [9]. Най-подробни данни за ръкописа дава Хана Ожеховска [6], при това – публикувани в българско списание, но нито авторката, нито вероятните ѝ читатели са свързали ръкописа с Додатъка.

Х. Ожеховска е направила сериозни наблюдения върху четири от ръкописите на Копитаровата сбирка, отбелязани в опис на Мошин като български, а на ръкописа, който ни интересува тук, е обърнала внимание в последната част на студията си. Тя го характеризира така: „Последният от четирите ръкописа от сбирката на Копитар (Cod. Кор. 31 / Мошин 33), определен от Мошин като „речниче“, се различава от останалите както по характера си, така и по диалектната си основа. По характер това е материал за кратка граматика на българския език, и то с оглед на регионалните му варианти. От л. 1а до л. 4в в две колони е даден преглед на основната лексика (заедно с елементи от морфологията) във вид на списък от номерирани изрази (273 позиции). Точно това е дало повод на Мошин да определи ръкописа като речниче“ ([6]: 103).

Авторката е дала първите 42 думи от речника (с. 117 и следващи). Тя е имала догадката, че изброените думи в ръкописа са по предварително зададен въпросник, и пише: „Споменатите по-горе номера убедително доказват, че двата листа представляват отговор на някакъв въпросник, предварително приготвен“ (с. 104). Този „въпросник“ е общият въпросник за изготвянето на Санктпетербургските речници на Екатерина Втора, но неговото познаване е било извън научните интереси на Х. Ожеховска, както впрочем и на Вл. Мошин. Друга неточност в нейните наблюдения е твърдението ѝ на същата страница, че „в заключителната част се обяснява българското ударение, сравнено с френското“. Всъщност, авторът на ръкописа е обяснил в съпоставка съвсем друго нещо – особения характер на наследника на ятовата гласна, характерен за родния му говор, в който този рефлекс е т. нар. „широко е“, което той е сравнил с наличието на подобна гласна във френския език и е отбелязвал гласната така, както е прието тя да се отбелязва във френския правопис: като *é*.

Х. Ожеховска е направила много ценни наблюдения върху езиковата култура и езиковите компетенции на автора. Пак на с. 104 тя отбелязва: „Прави впечатление, че този, който е писал отговорите (и е приготвил въобще целия ръкопис, защото почеркът навсякъде е еднакъв), е владеел свободно немски, френски и гръцки и е имал известно понятие за църковно-славянски“. Последното утвърждение, свързано с църковнославянския, подлежи на сериозно уточнение, което ще бъде направено тук по-нататък, във връзка с езика на българския автор.

Пак там Ожеховска е отбелязала и факта, че авторът на ръкописа, отлично владеещ родния си диалект, не се е ограничил само с неговото представяне: „Въпросът за езиковата еднородност или нееднородност на ръкописа обаче е много по-сложен. Човекът, приготвил речнико-

во-граматичната част, е имал съзнанието за диалектните различия в българския език: при някои от изразите са дадени дублети дори в три или четири лексикални или фонетични варианта“. Тази особеност в представянето на материала е изчезнала при неговото редактиране от Вук Караджич и е много полезно, че тя е отбелязана за ръкописа от безпристрастен чуждестранен славист.

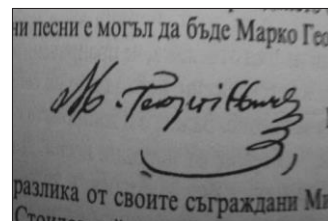
4. Хипотези за авторството на българския Додатък

Досега въпросът е бил разглеждан само като въпрос за „информатор“ на Вук Караджич. С въвеждането на ръкописа в научно обращение следва да се говори за авторство на българския Додатък.

Този автор е от „Разлог“¹, т.е. – от Разложката долина. Това прави град Банско твърде вероятно родно място на информатора, като се има предвид доброто икономическо развитие на града и фактът, че хора, произлизащи оттам, са имали възможност да получат образование в пределите на старата Австрийска империя.

Сръбския автор Любомир (Люба) Стоянович, който е издал още в началото на ХХ в. кореспонденцията на Вук Караджич, прави предположението, че „информатори“ на Караджич за съставянето на Додатъка са двамата българи Пантелей Хаджистоилов и Марко Георгиевич (срв. [4]: 163). От изданието на Стоянович ми е достъпен само вторият том, в предговора на който авторът прави съобщението, че има още материали във връзка с Додатъка, но ще ги публикува всички на едно място в третия том, срв. ([7]: X). Тъй като има данни, че Марко Георгиевич е назначен през 1821 г. във Виена като сръбски дипломат (срв. [1]: 203), неговото авторство на българския Додатък не е невъзможно.

И. Конев, който е използвал широко изданието на Стоянович с кореспонденцията на Вук Караджич, като обсъжда възможността Марко Георгиевич да е подател на народните песни, е дал и снимка с подписа на Марко Георгиевич, която може да бъде полезна за идентификация на почерка в ръкописа от Люблияна. От нея се вижда, че сходството в почерците е налице. Това е убедително доказателство в полза на тезата, че автор на Cod. Кор. 31 от Националната библиотека в Люблияна е Марко Георгиевич.

Образец от подписа на Марко Георгиевич ([4]: 142)

5. Общи бележки върху правописа и езика на Марко Георгиевич

Ръкописът следва да бъде изследван подробно и всестранно, а целта тук е той да бъде представен най-общо.

¹ Градът Разлог, който също е разположен в долината Разлог, получава това име през 1925 година. Преди това, както е известно, той е носел името Мехомия.

Авторът на ръкописа е познавал книжовността на т. нар. славяно-сръбски език, използван от сръбските автори от Австрийската част, което може да бъде резултат от системно образование, получено там, но може и да бъде резултат на самообразование поради четенето на книги, написани с правописа, използван от различни автори. Както е известно, този език използва културата на църковнославянския език, но я представя в сръбски вариант.

Характерно за автора, който пише на народен български език, е, че е взел решение да записва постпозитивния член и постпозитивните клитики, характерни за новобългарския, сякаш с предходната дума, напр.: койтого соблякоха, и вѣхаго, ѿставѣхаго (л. 5а).

Авторът е въвел специална буква за отбелязването на широкото *e*, което е континуант на старобългарска ятова гласна, характерен за района на Разложко, като се е обосновал в правописните си и езикови бележки в края на ръкописа с близостта на тази гласна (една от двете гласни *e* в българския, както той пише) с подобна гласна във френския език (привел е примери с *frère, mère*) – л. 9а. Примери от Речника²: 21 вѣжди, 41 колѣно, 47 млѣко и т.н. Друга специфична буква, използвана от Георгиевич, е *ћ*, с която той бележи силно палаталното *k'*, характерно за родния му диалект. Както е известно, тази буква е от босненската (западна) кирилица, използвана от всички католици (по мои наблюдения върху текстове, също и от българските чипровски католици през XVII век). Георгиевич я е заимствал от Вуковата кирилица, въведена от Караджич през 1818 г.

Марко Георгиевич, при липсата на книжовен стандарт, на много места е привеждал по няколко думи, които са представлявали различни български диалекти. Примери за синоними, представени от Марко Георгиевич:

3. Отецъ, Баца (Караджич: *отец, баица*)
4. Мѣйка, Мѣћа (Караджич: *майка, маћа*)
6. Цѣрка, ћѣрка (Караджич: *църка, ћѣрка*)
9. Мѣжъ, мѣжъ (Караджич: *мъж, маж*)
17. Лицѣ, ѡбрѣзъ (Караджич: *лицѣ, ѡбраз*)
29. Зѣвъ, зѣвъ (Караджич: *зѣб, заб*)

Текстовете, които Марко Георгиевич е предоставил на Караджич, са не само съкратени, но и с някои лексикални промени. Възможно е Караджич да се е консултирал с Георгиевич по повод на тези промени. По правило, заменената лексика е традиционна, стара и наследена по книжовен път, а думите, с които тя е заменена при Вук, имат народен и разговорен характер, например в първия текст (Лука X: 30–37) – отбелязани са само стиховете с промени при Караджич.

² Номерацията на думите е според представянето им в Речника на Георгиевич, което пък отговаря на номерацията им Санктпетербургските речници.

<i>Марко Георгиевич (Лука X, 30-37)</i>	<i>Вук Караджич (Лука X, 30-35)</i>
30. Нѣкой човѣкъ слѣзеше ѿтъѣ ѿѣрихѣѣнѣ [sic!] въ ѣрусалимѣ [sic!] и падна въ развоѣници	30. Нѣкој човѣк слазеше от Јерусалим в Јерихон и падна в хајдуци
35. Наутрето когѣси пойдѣ, извади два динара	35. На утрето когаси појдѣ, извади два гроша
36. Ё, когѣ ѿтъ тѣя троѣцата мѣслишѣ блѣженѣ да ѣ! томѣва, цю падна въ развоѣниците?	36. Липсва текст
37. Па тоѣ велѣ: тогѣва, цю ѣчѣнинѣ милосѣ ѣ него.	37. Липсва текст

Освен че е съкратил текстовете, Караджич е изоставил и правописните разсъждения, с които Марко Георгиевич завършва своя ръкопис. Там Георгиевич обяснява защо е въвел специална буква за отбелязване на една от двете гласни /e/, а също обосновава и необходимостта български текстове да се пишат задължително с ударения, като в подкрепа на тази теза е привел и множество примери с омографи. Трябва да се отбележи, че Караджич е възприел и двете идеи, но поради полиграфски причини не е могъл да ги следва навсякъде.

6. Първичност на Cod. Кор. 31 спрямо Додатъка на Вук Караджич

Могат да се приведат многобройни доказателства за факта, че текстът на Cod. Кор. 31 предхожда Додатъка на Караджич.

Самият В. Караджич на практика е описал една особеност на данните от Люблянския ръкопис, без изрично да упомене съществуването му. Тъй като в своя Додатък той дава българските глаголни форми в инфинитив (нехарактерен за говоримия език), на с. 61 в граматическите си бележка за българския той отбелязва това като своя грешка, за което вече стана дума по-горе.

И наистина, в Люблянския ръкопис глаголите са представени с описаните от Вук две форми: на първо място е отглаголното съществително, а на второ – инфинитивът (Караджич обаче е оставил само инфинитива, за което се и разкайва в граматическото описание в края на Додатъка). Ето една малка извадка за съпоставка:

<i>Списък на Екатерина II</i>	<i>Люблянски ръкопис</i>	<i>Вуков Додатък</i>
228. Питъ	228. пѣне, пѣти	228. пѣти
229. Пѣтъ	229. пѣне, пѣти	229. пѣјати
230. Битъ (ударатъ)	230. бѣне, бѣне, бѣти	230. бѣти
231. Спатъ	231. спанѣ, спѣти	231. спѣти
232. Лечъ (Ложитъся, лежатъ)	232. лежанѣ, лежатѣ	232. лежатѣ

Вук Караджич е съкратил обясненията от българския първообраз за наличието на широко /e/ в българския, както и предложението то да се записва с буквата *ѣ* по подобие на френския правопис, но общо взето, следва в Додатъка тази препоръка и бележи широкото /e/, наследник на ятова гласна, по начина, предложен в Люблянския ръкопис, например дава – 179: хлѣб;

188: победа; 191: лѐнос, лѐност; 208: бѐло. Но никъде в Додатък не е обяснил тази особеност (която засяга югозападни български диалекти). Само на с. 69 отбелязва, че „за ѓ најбоље би било да се начини особити знак“.

В добавка, и текстовете, съдържащи се в Люблянския ръкопис, на места са съкратени във Вуковия Додатък, което също говори за вторичността му.

7. Изводи

Имаме достатъчно основания да смятаме, че ръкопис Cod. Кор. 31, запазен в Копитаровата сбирка в Националната библиотека в Любляна, е дело на българина Марко Георгиевич, родом от гр. Банско. През 1821 г. той е назначен във Виена като сръбски дипломат и вероятно и това е годината, в която е създаден ръкописът. За създаването му вероятно е бил подтикнат от Йерней Копитар, който и е съхранил ръкописа в своята сбирка.

Марко Георгиевич е владеел немски, френски и гръцки език и е показал тънко филологическо чувство, като е отбелязал и със специален буквен знак широкото /e/ в родния си диалект – източнобългарски по тип, който прави разлика между застъпниците на ятовата гласна и на етимологичното *e*. Нямаме данни как точно ръкописът е бил предоставен на Вук Караджич, който го публикува като част от своя знаменит Додатък през следващата година, също – във Виена.

От българистична гледна точка, приносят на знаменития Додатък на В. Караджич е именно изнасянето на български материал и краткото описание на българската граматика, което той прави. Останалата част – „поправките“ на материалите за южнославянските езици, представени в Санктпетербургските речници (предоставени от Теодор Янкович от Мириево) – има главно символично значение. В тези речници са представени само два южнославянски езика, наречени „илирийски“ и „сръбски“, като материалите за „илирийския“ са от издания на словенски автори, транслитерирани по невъзможен начин от латиница в кирилица от Янкович. Неговото име обаче е многократно споменавано от Вук Караджич в Додатъка, докато по отношение на Марко Георгиевич той е проявил някаква дискретност, никъде не упоменава името му (както е впрочем и с името на втория българин, който му е предоставил народни песни). Поради добрите способности на Вук Караджич в областта на популяризирането и рекламирането, не могат да му се отрекат и заслуги по уведомяването на новосъздаваната славистична научна общност за типичните особености на българския език. Както съм показвала в различни свои публикации, в Западна Европа българският език е бил добре известен и донякъде – познат, главно чрез писмените изяви на българските католици³.

³ Например, през 1793 г. стихотворна творба на хубав новобългарски език (павликянско наречие) е публикувана в сборник на Ватикана, срв. Илиева, Л. Първата публикувана българска поетическа творба на новобългарски език (1793 г.). В: *Надмоцие и приспособяване*. Сборник доклади от Международната научна конференция на Факултета по славянски филологии. Т. II. София, 2017, с. 221–228.

За тогавашното руско общество и особено за императорския двор, Додатъкът на Вук Караджич е имал значение като доразвиване и изтъкване на учената традиция, свързваща името на императрица Екатерина Втора с идеята за просветената монархия. Вероятно и този факт е изиграл роля за определянето през 1826 г. на голяма годишна издръжка (400 дуката) на Вук Караджич, изплащана от руска страна до смъртта му лично на него, а след това – на вдовицата му.

За славистиката обаче приносят на Додатъка, публикуван през 1822 г. във Виена от Вук Караджич, е значителен, и е прието той да се смята за начало на научната българистика. С въвеждането на ръкописа Cod. Кор. 31 в научно обращение обаче името на българина Марко Георгиевич трябва да се постави преди името на Вук Караджич и да смятаме, че научната лингвистична българистика има двама основатели: Марко Георгиевич и Вук Караджич.

Литература

- [1] *Енциклопедия „Пирински край“*, том I. Благоевград, Редакция „Енциклопедия“, 1995. ISBN 954-90006-1-3, с. 321.
- [2] Иванова, Ц. Балканистиката като лингвистична наука в диахрония: начало и разгръщане на предмета на изследване. В: *Балканите – език, история, култура*. Т. 4. Велико Търново, ВТУ–ИВИС, 2015, с. 559–568.
- [3] Караџић, В. *Додатак к Санктпетербургским сравнительним рјечницима свију језика и нарјечија: с особитим огледима бугарског језика*. У Бечу, 1822, с. 54.
- [4] Конев, И. *Вук Караджич за българите и европейската българистика*. София, „Пропелер“, 2007, с. 333.
- [5] Петровский, Н. М. О занятиях В. Копитаря болгарским языком. // *Списание на БАН*, 1914, т. 8, с. 19–74.
- [6] Ожеховска, Х. Четири български ръкописа от началото на XIX в., намиращи се в Люблянската народна и университетска библиотека (НУК). // *Paleobulgarica / Старобългаристика*, 1981, № 4, с. 99–120.
- [7] Стояновић, Љ. *Вукова преписка*. Књига друга. Београд, 1908.
- [8] *Linguarum totius orbis vocabularia comparativa; Augustissimae cura collecta. Pars prior: Petropoli, Typus Johannis Caroli Schnoor; MDCCLXXXVI, Pars Secunda, MDCCLXXXIX* (= *Сравнительные словари всѣхъ языков и нарѣчій, собранные десницею Всевысочайшей особы. Отделение первое, содержащее в себе европейские и азиатские языки. Часть первая*. Санкт Петербург, 1787, с. 462. Часть вторая. Санкт Петербург, 1789.)
- [9] Mošin, VI. *Kopitarjeva zbirka slovanskih rokopisov in Zoisov cirilski fragment iz Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani* [Texte imprimé] (= *La collection des manuscrits slaves de Kopitar et le fragment cyrillique de Zois de la Bibliothèque nationale et universitaire de Ljubljana*. SAZU, S. 112).